

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет лінгвістики та перекладу
Кафедра педагогіки і психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКУМ З ВІКОВОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Галузь знань	05 – Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 – Психологія
Назва освітньої програми	Психологія
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук Резнікова Олена Анатоліївна	+38 0505047993	mgu_psychology@ukr.net

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Навчальний курс «**Практикум з вікової та педагогічної психології**» спрямований на вироблення у здобувачів ряду умінь та навичок застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності, активізацію особистісного та творчого потенціалу майбутнього фахівця, оволодіння знаннями і вміннями комплексного дослідження дитини раннього віку, дослідження психологічних особливостей дошкільника, комплексної діагностичної програми визначення готовності дитини до навчання у школі, діагностики пізнавальної сфери молодшого школяра, діагностики психічного розвитку підлітка та особистості юнацького віку.

Мета навчального курсу «**Практикум з вікової та педагогічної психології**» - оволодіння здобувачами теоретичними й практичними знаннями закономірностей та механізмів психічного розвитку людини в онтогенезі, а також методами побудови взаємодії і спілкування з людьми в різних умовах їх життєдіяльності.

Завдання курсу «**Практикум з вікової та педагогічної психології**»:

1. Ознайомити здобувачів з основами поняттями, принципами, концепціями вікової психології.
2. Розкриття механізму специфіки психічного розвитку кожного вікового періоду та їх закономірностей, підходів до періодизації психічного розвитку особистості.
3. Формування фахових вмінь та навичок спілкування з суб'єктами різного рівня розвитку.
4. Вміння знайти оптимальне рішення в будь-якій ситуації психічної реальності.
5. Оволодіння здобувачами засобами розуміння та трансформації умов, що визначають образ думок і образ дій особистостей на різних етапах онтогенезу.
5. Виробити у майбутніх психологів ряд умінь та навичок застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності, активізувати особистісний та творчий потенціал майбутнього фахівця.

Передумови для вивчення дисципліни. Матеріал, що викладається у навчальній дисципліні «**Практикум з вікової та педагогічної психології**» є складовою частиною дисциплін психологічного циклу вибіркового блоку та органічно пов'язаною з попередніми навчальними дисциплінами, які вивчалися протягом всього періоду, а саме: «Теорія і практика психологічної реабілітації та інклюзивного супроводу», «Психологія здоров'я», «Психологічне консультування в різних сферах життєдіяльності», «Практикум з психотерапії та психокорекції» тощо. Її вивчення передбачає підвищення професійної компетентності практичних психологів та сприяє ефективній самореалізації їх, як фахівців.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «**Практикум з вікової та педагогічної психології**» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає застосування теорій та методів психологічної науки, проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність здійснення психологічного аналізу критичних ситуацій

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та практичної значущості.

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи психологічного дослідження, доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну, психокорекційну) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організувати та реалізувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК11. Здатність розробляти, здійснювати апробацію та проводити програми превенції та корекції порушень психологічного здоров'я особистості.

СК12. Здатність здійснювати профілактику негативних проявів у поведінці соціальних груп і окремих осіб.

СК13. Здатність здійснювати індивідуальну та групову допомогу в комплексі реабілітаційних/інклюзивних заходів.

Навчальна дисципліна «**Практикум з вікової та педагогічної психології**» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПРН), передбачених освітньою програмою:

ПРН2. Вміти організувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПРН3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки, об'єктивно оцінювати надійність та достовірність отриманих результатів.

ПРН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПРН11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПРН14. Підбирати і практично використовувати методи психокорекційного та психотерапевтичного впливу в процесі психологічної реабілітації різних груп клієнтів.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

знати:

- основи вікової психології: предмет, механізми, основні закономірності, принципи, методи і структуру науки, її сучасні теорії та концепції;

- загальні закономірності розвитку людини в онтогенезі: передумови, умови, чинники, рушійні сили, джерела психічного розвитку;

- особливості пізнавальних процесів, емоційно-вольової, мотиваційної сфер, індивідуально-психологічних характеристик людей різного віку

вміти:

- застосовувати отримані знання з вікової психології в педагогіці для організації діяльності і спілкування особистості в різні вікові періоди, для створення умов, що сприяють конструктивному психічному розвитку людини;

- враховувати в навчально-виховному процесі сензитивні періоди формування певних психофізіологічних новоутворень;

- враховувати вікові особливості дитини в психолого-педагогічній роботі з нею;

- орієнтуватися на нормативи кожного вікового періоду у психодіагностичній та психокорекційній роботі;

- аналізувати витоки психологічних проблем індивіда в його онтогенезі.

володіти:

- основними знаннями та вміннями впроваджувати закономірності розвитку особистості на різних вікових етапах;

- навичками творчого узагальнення отриманих знань в письмовій та усній формі;

- прийомами ведення теоретичних дискусій, полеміки, ділових ігор

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
4	120	14/6	28/6	78/108	2	3	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	усього	денна форма			усього	заочна форма		
		у тому числі				лекц.	практ	сам. роб.
		лекц.	практ	сам. роб.				
Тема 1. Спостереження і вимоги до нього. Складання поведінкового портрету за даними спостереження	10	2	4	4	10	2	2	6
Тема 2. : Соціальний та емоційний розвиток немовляти	10	2	4	4	10	-	-	10
Тема 3. Комплексне дослідження дитини раннього віку (1-3 роки)	20	2	4	14	20	-	-	20
Тема 4. Психологічні особливості дошкільника 3-5 років	20	2	4	14	20	-	-	20
Тема 5. Комплексна діагностична програма визначення готовності дитини до навчання у школі	20	2	4	14	20	2	2	16
Тема 6. Діагностика пізнавальної сфери молодшого школяра	20	2	4	14	20	-	-	20
Тема 7. Діагностика психічного розвитку підлітка. Особливості морального розвитку у підлітковому та юнацькому віці	20	2	4	14	20	2	2	16
Усього годин	120	14	28	78	120	6	6	108
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК								

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Здобувачі вищої освіти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізі інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	<p>Тема 1. Спостереження і вимоги до нього. Складання поведінкового портрету за даними спостереження</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика спостережень та його видів. 2. Визначення мети, об'єкту та ситуації спостереження. 3. Вибір ситуації спостереження. 4. Складання програми спостереження. 5. Технічна підготовка до спостереження. 6. Виконання вправ та їх інтерпретація. 7. Загальні відомості про польове спостереження. 8. Основні лінії спостерігання і параметри «поведінкового портрету». 9. Фіксація даних спостерігання 	4	2
2	<p>Тема 2. Соціальний та емоційний розвиток немовляти</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поясніть чому тест «Незнайома ситуація» використовують для оцінки прихильності дитини до основної особи, що піклується нею? 2. Як прояви чуттєвості з боку тих, хто знаходиться біля дитини, впливають на розвиток «прив'язуючої» поведінки? 3. Яку роль відіграють «створення підтримуючих конструкцій» в структуруванні взаємодій «мати-дитина»? 4. Назвіть основні фактори, що впливають на якість відношень між немовлям і дорослим, що ним піклується. 5. Покажіть, як зайнятість батьків відбивається на догляді за дитиною та її психоемоційному розвитку. 	4	
3	<p>Тема 3. Комплексне дослідження дитини раннього віку (1-3 роки)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості розвитку емоційної сфери немовлят. 2. Розвиток пізнавальних процесів. 3. Особливості розвитку моторики. 4. Особливості розвитку емоційної сфери у ранньому віці. 5. Розвиток пізнавальних процесів. 6. Особливості розвитку моторики у ранньому віці. 	4	
4	<p>Тема 4. Психологічні особливості дошкільника 3-5 років</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Технологія дослідження дітей молодшого дошкільного віку. 2. Дослідження сформованості просторових уявлень. 3. Оцінка параметрів пізнавальної діяльності. 4. Аналіз дитячих малюнків. 5. Віковий і проєктивний аспекти. 	4	

5	Тема 5. Комплексна діагностична програма визначення готовності дитини до навчання у школі 1. Загальна характеристика учбової діяльності. 2. Мотиваційний компонент учбової діяльності. 3. Операційний компонент учбової діяльності. 4. Контроль і самоконтроль у структурі учбової діяльності. 5. Самостійна учбова діяльність. 6. Змістовний компонент учбової діяльності. 7. Формування і розвиток навичок.	4	2
6	Тема 6. Діагностика пізнавальної сфери молодшого школяра 1. Анатомо-фізіологічні особливості дитини молодшого шкільного віку. 2. Соціальні детермінанти розвитку дитини молодшого шкільного віку. 3. Особливості навчальної діяльності дитини у початковій школі. 4. Розвиток пізнавальних процесів дитини молодшого шкільного віку. 5. Поява абстрактного мислення та розвиток самосвідомості. 6. Адаптація дитини до школи. 7. Початкова шкільна дезадаптація: ознаки, вияви та способи корекції. 8. Проблема гіперактивності дитини	4	
7	Тема 7. Діагностика психічного розвитку підлітка. Особливості морального розвитку у підлітковому та юнацькому віці 1. Місце підліткового періоду в загальному процесі індивідуального розвитку. 2. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітка і її вплив на його психологічні особливості і поведінку. 3. Спілкування як провідний вид діяльності підлітка. 4. Психологічні особливості розвитку особистості у підлітковому віці. 5. Перебудова учбової діяльності. Розвиток пізнавальних процесів. 6. Психічні новоутворення підліткового віку. 7. Розвиток особистості і криза переходу до юності.	4	2
	Всього	28	

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота здобувачів вищої освіти щодо вивчення дисципліни «Практикум з вікової та педагогічної психології» передбачає:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.

6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.

7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	<p>Тема 1. Спостереження і вимоги до нього. Складання поведінкового портрету за даними спостереження</p> <p>Завдання 1. За схемою провести спостереження за дітьми дошкільного віку (4-6 років). Мета: визначити індивідуальні особливості контактів дітей з незнайомими дорослими. Ситуація: перше знайомство. Аналіз та інтерпретація результатів спостереження Виділіть індивідуальні особливості дітей при установленні контактів з дорослими по кожній з намічених ліній, узагальнюючи результати своїх багаторазових спостережень або результати різних спостерігачів по відношенню до якоїсь однієї дитини. Контроль за результатами дослідження проводиться на наступному занятті</p> <p>Завдання 2. Завдання для самостійної роботи Провести спостереження за однокурсниками використовуючи схему перехресного спостерігання. Кожний студент отримує карточку з прізвищем тієї людини, поведінку якої він повинен описати, таким чином кожному стає відомим тільки власний об'єкт спостереження. Студенти спостерігають за своїми досліджуваними, фіксують якомога більше інформації для створення «портрету»; спостереження повинно за можливістю охопити поведінку досліджуваного в різноманітних ситуаціях, освітити його з різних сторін. Спостерігач слідує приховано, тактично. Результати спостереження фіксуються в щоденнику спостереження, котре ведеться у відповідності з вимогами до нього. Перед здачею власного спостереження спостерігачі перехресного спостереження обмінюються результатами та розмірковують про співпадання та розбіжності у дослідженнях.</p> <p>Завдання 3. Дослідження вікової динаміки переживань за допомогою самоспостереження Стимульний матеріал (роздається на лабораторному занятті) – малюнки – людина в різні вікові періоди свого життя.</p> <p>Завдання 4. Організація самоспостереження. Стимульний матеріал малюнка однієї людини певного віку в різних станах.</p> <p>Завдання 5. Проведіть спостереження за ходом дискусії при вирішенні задачі у шкільному класі або студентській групі, використовуючи знання про основні етапи наукового спостереження та запропоновану систему категорій Р. Бейлза. Для цього у співпраці з вчителем (викладачем) організуйте ситуацію спостереження: спільне рішення задач малою соціальною групою із використанням дискусії. Порівняйте зміст програми спостереження та отримані Вами результати із аналогічними характеристиками роботи інших спостерігачів із числа Ваших колег.</p> <p>Завдання 6. Складіть перелік методів для дослідження старших школярів (15-17 років) з метою профорієнтації і профконсультації.</p> <p>Завдання 7. Складіть анкету для вивчення особливостей сучасної юнацької субкультури.</p> <p>Завдання 8. Підберіть «продукти діяльності учнів» (письмові роботи, малюнки, доробки, класні газети,</p>	10	6

	щоденники спостережень та ін.). Складіть план аналізу «продуктів діяльності» в залежності від цілей вивчення школяра.		
2	<p>Тема 2. Соціальний та емоційний розвиток немовляти</p> <p>Завдання 1. Установлення інтерактивного зв'язку. Спостереження емоційного спілкування між одним з батьків та дитиною. Задача: повторити експеримент Е. Троніка «Кам'яне обличчя».</p> <p>Завдання 2. Спостереження особливостей сформованості інтерактивних зв'язків між дитиною 2- років та її батьками. Проведіть спостереження за грою дитини 2-років та одним з її батьків і знайдіть відповіді на такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чи мають місце будь-які форми направленої участі або орієнтації дитини на опорні (еталонні) сигнали, що подаються батьками? 2. Як батьки структурують соціальну ситуацію? 3. Як дитина реагує на слабкі сигнали батьків:погляди, посмішку, нахмурені брови? 4. Як дитина реагує на сильні сигнали батьків:окрики, вказівки або команди? <p>Проаналізуйте ситуації і зробіть висновок про те, наскільки ваші спостереження співпадають з даними наукових досліджень. Результати спостережень та їх аналіз оформіть у вигляді звіту.</p> <p>Завдання 3. Ступінь прихильності дитини до дорослого. Мета: дати оцінку якості прив'язаності у системі мати-дитина. Суб'єкти спілкування:мати, дитина (12-18 місяців). Матеріал: тест «Незнайома ситуація» (автор Мері Ейнсворт).</p> <p>Завдання 4. Розпитайте батьків, які мають новонароджену дитину: “Скільки балів за шкалою АПГАР отримала ваша дитина після народження?” (див. методику (оцінка стану новонародженого за шкалою АПГАР)). Проаналізуйте і зробіть відповідні висновки.</p> <p>Завдання 5. Самостійно проведіть спостереження затим як дитина 2- 3 років виконує завдання заінструкцією дорослих (вербальної, невербальної) і дайте відповіді на такі запитання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Чи уважно дитина слухає дорослих, яквиконуєзавдання(одразу,чипотребуєповторення)? - Як проявляє інтерес до виконання завдання? - Чиможепорівнятипредметизавеличиною, кольором, формою? - Як виконує завдання?- Чи відчуває труднощі при виконаннязавдання? - Чи звертається до батьків на допомогу? Вяких формах йде звернення, словесні, або задопомогою міміки, жестів. - Як реагує на похвалу (несхвалення)? - Як поводить себе, якщо не може впоратисяіз завданням? - Чи відповідають Ваші спостереженнятеоретичним знанням з теми? <p>Завдання 6. Дати психологічний аналіз мовленнєвим висловлюванням дітей раннього віку. З чимпов'язані словозміни в мовленні дітей? Як повинні поводити себе батьки в подібних ситуаціях? Запишіть мовленнєве висловлювання дітейраннього віку та дайте йому психологічний аналіз</p> <p>Підготувати есе</p> <p>Поясніть чому тест «Незнайома ситуація» використовують для оцінки прихильності дитини до основної</p>	10	10

	особи, що піклується нею?		
3	<p>Тема 3. Комплексне дослідження дитини раннього віку (1-3 роки)</p> <p>Завдання 1. Проведення дослідження: спостереження за дитиною та бесіда з батьками на виявлення основних досягнень у розвитку моторики, сенсорної діяльності, емоційно-соціального розвитку, мовлення. Заповнення таблиці – Шкала оцінки психічного розвитку досліджуваної дитини (ППП).</p> <p>Завдання 2. Підготовка анкети досліджуваної дитини та заповнення таблиці – Шкала оцінки психічного розвитку досліджуваної дитини (ППП).</p> <p>Виконайте аналіз отриманих результатів дослідження за схемою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення ступеня психічного розвитку дитини та гармонійність розвитку: знаходження показників календарного віку (КВ), віку психічного розвитку (ВР), коефіцієнта розвитку (КоР). 2. Порівняння загального психічного віку дитини з хронологічним віком (За якими показниками психічний вік випереджає хронологічний? Наскільки випереджає? За якими показниками психічний вік нижчий хронологічного віку? Наскільки нижчий?). <p>Завдання 3. Самостійно проведіть за допомогою запропонованих методик дослідження особливостей розумового розвитку молодшого школяра. Запросить до цієї роботи 2-3 учнів початкової школи своїх рідних або знайомих.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Методика на визначення розподілу та переключення уваги (Р. Немов) - Методика на визначення слухової, зорової, моторно-слухової пам'яті. - Методика діагностики інтегрального показника вербально-логічного мислення. - Методика на визначення індивідуальних відмінностей відтворюючої уваги. - Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філіпса. - Методика «Сходінки» на визначення самооцінки молодшого школяра (В. Щур). - Шкала оцінки психічного розвитку у віці від 4 до 52 тижнів - Шкала оцінки психічного розвитку від 1 до 3 років (15-36 місяців) - Дитячий апперцептивний тест (Children's Apperception Test – САТ) С. Беллак (модифікація О. Б. Сидоренко). Психологічно обґрунтуйте відповіді на запитання. <p>Завдання 4. З'ясуйте особливості дитячих пустощів. Чим відрізняються пустощі від бешкетування? Наведіть приклади такої ініціативної активності дошкільників.</p> <p>Самостійно проведіть за допомогою наведених методик дослідження особливостей психічного розвитку дошкільника та проаналізуйте отримані дані. (Запросить до цієї роботи дитину рідних або знайомих).</p>	20	20
4	<p>Тема 4. Психологічні особливості дошкільника 3-5 років</p> <p>Ознайомлення з основними методами діагностики дитини дошкільного віку. Практичне застосування отриманих навичок.</p> <p>Завдання 1. Робота з пірамідою з чотирьох кілець (пропонують з 3 років). Аналіз результатів</p> <p>Стимульний матеріал: дві піраміди з чотирьох кілець різної величини (одна піраміда з кільцями різного кольору).</p> <p>Цілі дослідження: Виявлення у дитини сформованості сприйняття величини, кольору. Встановлення</p>	20	20

	<p>характеру діяльності (адекватність і раціональність способу роботи; самоконтроль). Наявність і стійкість інтересу. Використання допомоги. Научіння (характер виконання аналогічного завдання). Стан моторики.</p> <p>Завдання 2. Побудова «огорожі» (пропонують з 4 років). Аналіз результатів</p> <p>Стимульний матеріал: смужки зі щільного (краще «оксамитового») паперу червоного (8 смужок) і білого (8 смужок) кольору, розміром 10х3; можна використовувати рахункові або інші палички, бруски.</p> <p>Цілі дослідження: Розуміння мети завдання, виявлення здатності до довільної діяльності. Наявність самоконтролю. Стан моторики.</p> <p>Завдання 3. Робота з розрізними картинками (пропонують із 3-4 років). Аналіз результатів</p> <p>Стимульний матеріал: картинки із зображенням знайомих дітям предметів, що розрізають на дві, три і чотири частини по вертикалі і горизонталі.</p> <p>Цілі дослідження: виявлення сформованості наочно-дійового і наочно-образного мислення, комбінаторних здібностей. Уміння оперувати предметами, образами. Цілеспрямована діяльність. Научіння. Наявність і стійкість інтересу, вольового зусилля. Координованість рухів рук і дрібної моторики пальців рук.</p> <p>Завдання 4. Робота зі сюжетними «фрагментами» (пропонують з 4 років) Аналіз результатів</p> <p>Стимульний матеріал: малюнок із зображенням фрагмента з народної казки; бажано наклеїти на картон, деякі частини малюнка вирізані по пунктирах.</p> <p>Цілі дослідження: Виявлення сформованості просторового сприйняття, аналітико-синтетичної діяльності, здібності на основі зорового сприймання і розумового аналізу встановлювати закономірності в зображенні.</p> <p>Завдання 5. Знайти таку саму картинку (пропонують із 4-5 років). Аналіз результатів</p> <p>Стимульний матеріал: малюнок із зображенням різних квітів і грибів. Цілі дослідження: виявлення здатності встановлювати тотожність, схожість і відмінність у предметах на основі зорового аналізу. Спостережливість. Стійкість уваги. Цілеспрямованість сприйняття.</p>		
5	<p>Тема 5. Комплексна діагностична програма визначення готовності дитини до навчання у школі</p> <p>Завдання 1. Розробіть алгоритм самостійної домашньої роботи учня, відповідно до традиційної структури засвоєння учбового матеріалу: сприймання – осмислення – розуміння – запам'ятовування – практичне застосування. Розробляючи алгоритм, враховуйте наступне:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оберіть певну порцію інформації шкільного курсу із вашої профільної дисципліни; • кожний крок алгоритму має здійснюватися учнем у найбільш оптимальних умовах із урахуванням психологічних закономірностей психічних процесів: наприклад, сприймання має відображувати структуру об'єкта, фігура повинна виділятися на фоні тощо; осмислення має призводити до узагальнення суттєвого і т.і. Продемонструйте створений вами алгоритм у змодельованій у аудиторії учбовій ситуації. <p>Завдання 2. Проаналізуйте ефективність даного алгоритму виконання домашньої роботи для успішного засвоєння школярем відповідної інформації.</p> <p>Завдання 3. Визначте за допомогою анкети (див. Додаток 1) рівень учбової мотивації 1 – 2-х школярів молодшого шкільного віку та 1-2-х студентів (додаток 2). У чому виявляється виявлений вами рівень мотивації удосліджуваних? Наведіть приклади. Як це впливає на успішність учбової діяльності?</p> <p>Завдання 4. Складіть зведений термінологічний словник до теми. Випробуйте запропоновану методику.</p>	20	16

	<p>- Методика Л. Красільнікової «Так і ні не говорити».</p> <p>- Методика дослідження навіювання</p> <p>Завдання 5. Визначення особливостей мовного розвитку і наочно-образного мислення.</p> <p>Завдання 6. Визначення особливостей розвитку мови і просторових уявлень. Розуміння логіко-граматичних конструкцій (Т.Г. Богданова, і Т.В. Корнілова, 1994)</p> <p>Завдання 7. Готовність руки до освоєння письма. Розвиток зорово-моторної координації. Змальовування слова, написаного латинськими буквами.</p> <p>Завдання 8. «Малювання чоловічої фігури».</p>		
6	<p>Тема 6. Діагностика пізнавальної сфери молодшого школяра</p> <p>Мета: виявити актуальний рівень розвитку пізнавальних процесів молодших школярів 6-8 років</p> <p>Завдання 1. Виявлення рівня розвитку операцій мислення Методика «Виключення зайвої речі» (слова)</p> <p>Завдання 2. Виявлення рівня розвитку довготривалої пам'яті. Методика «Довготривала пам'ять».</p> <p>Завдання 3. Визначення обсягу уваги і її концентрації. Методика «Коректурна проба». Методику використовують для визначення обсягу уваги (за кількістю букв, які передивилася дитина) і її концентрації (за кількістю допущених помилок).</p> <p>Завдання 4. Розробити корекційне ігрове заняття з дошкільниками, спрямоване на розвиток мовлення і вміння спілкуватися.</p> <p>Підготувати доповідь</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Діагностика та психокорекційна робота з важкими дошкільниками. 2. Індивідуальний підхід до невстигаючих і недисциплінованих молодших школярів. 3. Етапи соціалізації особистості в онтогенезі. 4. «Діти-мауглі» 	20	20
7	<p>Тема 7. Діагностика психічного розвитку підлітка. Особливості морального розвитку у підлітковому та юнацькому віці</p> <p>Мета: ознайомлення з засобами діагностики психічного розвитку особистості підліткового віку. Практичне застосування отриманих навичок</p> <p>Завдання 1. Дослідити індивідуальні особливості психічного розвитку підлітків за статтю. Опитувальник Р. Кетелла HSPQ є системою з 14 чинників і містить 142 запитання, кожне з яких має три варіанти відповідей. Інформація, отримана за допомогою HSPQ, дає змогу виявити і врахувати індивідуальні відмінності школярів, створивши їм сприятливі умови для навчання; осмислити різні аспекти шкільної адаптації й оцінити емоційні та поведінкові відхилення учнів; розробити психокорекційні заходи і підвищити ефективність виховної роботи у школі.</p> <p>Завдання 2. Ознайомлення з дослідженнями Л. Кольберга на вивчення особливостей моральних суджень особистості. 1. Заповнити таблицю «Рівні та стадії морального розвитку дітей (за Л. Кольбергом)»:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Провести дослідження особливостей моральних суджень молодшого школяра, підлітка та юнака. <p>Заповнити Форму звіту</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Карта дослідження. 	20	16

	<p>2. Протокол дослідження особливостей моральних суджень підлітка.</p> <p>3. Протокол дослідження особливостей моральних суджень юнака.</p> <p>4. Порівняльний аналіз особливостей морального розвитку досліджуваних. Висновки.</p> <p>Завдання 3. На основі аналізу психологічної літератури розробити соціально-психологічні рекомендації щодо покращення внутрісімейної атмосфери.</p> <p>Завдання 4. Розробити заняття з використанням форм групової діяльності дітей (на вибір).</p> <p>Завдання 5. Скласти програму дослідження мотивації учбової діяльності школярів.</p> <p>Підготувати доповіді</p> <p>1. Особливості дружби у підлітковому, юнацькому та дорослому віці.</p> <p>2. Суїцидальні прагнення у підлітковому віці.</p> <p>3. «Важкий підліток»</p>		
	Всього	120	108

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
<p>поточний контроль, який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.</p>	50%
<p>підсумковий контроль, який здійснюється у ході проведення заліку.</p>	50%

Методи діагностики знань (контролю)	<p>фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; тестовий контроль знань, робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, залік</p>
--	---

Питання до заліку

1. Методологічні принципи вікової психології.
2. Методи вікової психології. Класифікація методів дитячої психології.
3. Етапи дослідження психічного розвитку особистості.
4. Вимоги до методичних засобів і стимульних матеріалів.
5. Особливості проведення дослідження дітей різного віку.
6. Засади збору психологічного анамнезу щодо розвитку дитини на етапах пренатального, немовлячого та раннього дитинства.
7. Приклади експериментальних досліджень психічного розвитку дитини у немовлячому віці.
8. Зразки експериментальних досліджень психічного розвитку у ранньому дитинстві.
9. Технологія дослідження дітей молодшого дошкільного віку.
10. Дослідження сформованості просторових уявлень.

11. Оцінка параметрів пізнавальної діяльності.
12. Аналіз дитячих малюнків.
13. Віковий і проєктивний аспекти.
14. Загальна характеристика учбової діяльності.
15. Мотиваційний компонент учбової діяльності.
16. Операційний компонент учбової діяльності.
17. Контроль і самоконтроль у структурі учбової діяльності.
18. Самостійна учбова діяльність.
19. Змістовний компонент учбової діяльності.
20. Формування і розвиток навичок.
21. Загальна характеристика процесу виховання.
22. Методологічні та методичні принципи виховання.
23. Психологічні вимоги до форм і методів виховання на різних вікових етапах.
24. Загальна характеристика процесу навчання.
25. Проблема психічного розвитку у процесі навчання.
26. Зона ближнього розвитку.
27. Класифікація видів навчання.
28. Традиційне та інноваційне навчання.
29. Формування понять у процесі навчання.
30. Методика на визначення розподілу та переключення уваги (Р. Немов)
31. Методика на визначення слухової, зорової, моторно-слухової пам'яті.
32. Методика діагностики інтегрального показника вербально-логічного мислення.
33. Методика на визначення індивідуальних відмінностей відтворюючої уяви.
34. Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філіпса.
35. Методика “Сходинки” на визначення самооцінки молодшого школяра (В. Щур).
36. Дитячий апперцептивний тест (Children’s Apperception Test – САТ) С. Беллак (модифікація О. Б. Сидоренко).
37. Методика дослідження навіювання.
38. Методика “Вибір” (І. Д. Бех)
39. Методика вивчення совісності (І. Д. Бех)
40. Опитувальник “Самооцінка організованості”
41. Опитувальник для оцінки власної наполегливості (Є. Ільїна, О. Фещенко)
42. Анкета “Саморегуляція прояву лінощів” (Д. Богданова, С. Порохова)
43. Тест-опитувальник особистісної зрілості учнів Ю. Гільбуха
44. Опитувальник “Визначення індексу групової згуртованості СШОРА”
45. Анкета на “Виявлення ступеня сформованості психолого- педагогічного такту”.
46. Тест “Тактика взаємодії”.

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОГО ПЕРЕДВИЩОГО РІВНЯ ОСВІТИ

З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Денна форма навчання			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен / залік			50
Всього балів			100

Заочна форма навчання			
<i>Поточний контроль</i>			
Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

			оцінювання
Систематичність і активність роботи під час аудиторних занять			
1.1. Підготовка до аудиторних занять	Відповідно до розкладу	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час аудиторних занять	15
За виконання контрольних робіт (завдань)			
1.2. Підготовка контрольних робіт	-//-	Перевірка контрольних робіт (завдань)	15
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.3. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
2.1. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе) під час ІКР	5
2.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль залік			50
Всього балів підсумкової оцінки			100

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (заліку)

Рівень знань оцінюється:

- **«відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів.** Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- **«добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів.** Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- **«добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів.** Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- **«задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів.** Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- **«задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів.** Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- **«незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів.** Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- **«незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів.** Студент не володіє навчальним матеріалом.

ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА РІЗНИМИ ШКАЛАМИ

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C	Задовільно	
64-73 (5)	D		
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Варій М. Й. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник / Мирон Йосипович Варій, Володимир Львович Ортинський ; Міністерство освіти і науки України, Львівський державний університет внутрішніх справ. К., ЦУЛ, 2007. 376.
2. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. К. ЦУЛ, 2011. 112 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. К. ЦУЛ, 2012. 376 с.
4. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. /О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 2-е вид., доп. К. Каравела, 2007. 400 с.

5. Заброцький М. М. Педагогічна психологія : курс лекцій / М. М. Заброцький. К. МАУП, 2000. 100 с.
6. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посіб. / В. П. Кутішенко. 2-ге вид. К., ЦУЛ, 2010. 128 с.
7. Психологія та педагогіка : навчально-методичний посібник для самост. вивч. дисц. / ред. Л. М. Музичко. К., КНЕУ, 2008. 304 с.

Допоміжна:

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
2. Кордунова Н.О. Психолого-педагогічний практикум для вчителів. -Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. - 72 с.
3. Кудояр Л. М. Психологічні погляди А.С. Макаренка: Виховання. Педагогічна діяльність : монографія / Л. М. Кудояр. Суми, СумДУ, 2007. 318 с.
4. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія : навч. посіб. / Т. М. Лисянська. – 2-ге вид., випр. і доп. К. : Каравела, 2012. 264 с
5. Психофізіологічне забезпечення готовності студентів до педагогічної діяльності. Монографія / За ред. О.М. Кокуна. К. : Педагогічна думка, 2008. 296 с.
6. Сисоєва С. О. Хрестоматія з психології та педагогіки : навчальний посібник для студентів ВНЗ непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / С. О. Сисоєва, Т. Б. Поясок ; Академія педагогічних наук України, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету економіки та права. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2008. 400 с.

Інформаційні ресурси

1. 1 Законодавство України – <https://rada.gov.ua/news/zak>
2. Наукова періодика України – <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> –.
3. Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» – <http://chitalka.info/psy.html>.
4. Вісник психології і соціальної педагогіки – <http://psych.kiev.ua/nma-referats/flarefers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> –.
5. Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.
6. Національна парламентська бібліотека України – nplu.kiev.ua
7. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – nbuv.gov.ua
8. Державна науково-медична бібліотека України – ukrlibworld.kiev.ua/med4.gntb.n-t.org
9. Публічна бібліотека імені Лесі Українки (Київ) – lucl.lucl.kiev.ua.ukrbook.net
10. Українська електронна бібліотека – lib.com.ua -